

Tisztelt Miniszterelnök Úr, Köztársasági Elnök Úr, Házelnök Úr!
 Kedves Éva, kedves Családtagok, Barátok, Munkatársak, Akadémikustársaim!
 Tisztelt Gyászoló Gyülekezet!

„... a múltat hordozom a vállamon, mint (...) Atlasz. (...) mániám, hogy a múltat kell (...) átadni. (...) hogy tanuljunk abból.”

Emberfeletti alkotások létrehozója, felfoghatatlan nagyság távozott közülünk: ahogy ő maga fogalmazott önmagáról egy interjúban, *„Atlasz, aki a múltat hordozta vállain”*. Jankovics Marcell nem „csupán” hatalmas és kivételes, szinte páratlan gazdagságú életművet hozott létre, hanem művészete rendkívüli erejével teljes magyar generációkat oktatott és nevelt a jóra, a szépre, az igazra – mindenekelőtt a múlt megismerésére, mély nemzetszeretettel áthatva. Magyarságáról, az életidegen határokkal részekre szabdaltnak érzett magyar nemzethez fűződő viszonyáról – Trianon traumájára 100 év után felelve – ezt a vallomást tette:

„Az elszakított országrészeket tőlem nem tudták elszakítani. (...) Ahol magyarok élnek, az mind az én világom kiterjesztése.”

Meg kell mondanom: ennél szebb és tömörebb tanúságtételt erről én soha, senkitől nem hallottam.

Ő, aki a szó legnemesebb értelmében a végsőkig „küzdő” ember volt, most, az emberi élet utolsó földi csatáját elveszítette. Pedig nehéz volt elhinni róla, hogy – mindnyájunkhoz hasonlóan – sérülékeny, törékeny ember, kinek ereje, lendülete egyszer megfogyatkozhat. Akitől, mint éles szemű kritikustól, fáradhatatlan alkotótól, egyszersmind bölcs tanácsadótól és példaadó magyartól egyszer – a mai napon, sajnos – búcsút kell vennünk.

Jankovics Marcell 1993-tól vett részt az egyesületként működő Magyar Művészeti Akadémia munkájában. Az Akadémia akkor még „csak” a világról hasonlóan gondolkodó művészek baráti társasága volt: Makovecz Imre nevével fémjelzett egyesület, melynek tagjai különböző művészeti ágakban tevékenykedve mégis közös, hasonló értékeket találtak egymásban. Többekkel együtt ő is küzdött azért, hogy az Akadémia idővel elnyerhesse méltó helyét a magyar kultúrában és közéletben. Neki is köszönhetően majdnem 10 évvel ezelőtt erre sor is került: 2011. november 5-én, a Magyar Művészeti Akadémia köztestületi rangra emelkedett, s a tagság beválasztotta Őt az Akadémia elnökségébe.

„Az egész művészeti társadalmat magához vonzó akadémiát látok magam előtt. (...) A magyar művész elit megtartójává kell válnunk” – nyilatkozta, nem sokkal a köztestületté válás után. 2014–2020 között a Magyar Művészeti Akadémia alelnöke, majd 2020-tól a köztestület tiszteletbeli elnöke lett. Ugyanebben az esztendőben így emlékezett az akadémia elmúlt évtizedeire (és most következő szavait én az egész magyar kultúra vonatkozásában is pontosnak érzem):

„Álmodtunk a szép és sikeres jövőnkéről, de leesett volna az állunk, ha valaki elénk tárja a jövőt, és megmutatja, hol fogunk tartani 2020-ban.”

Mindig úton volt nagy célok felé: van ezek között több olyan, amelyet immár Nélküle kell majd elérnünk és megvalósítanunk. Néhány hónappal ezelőtt e szavakkal tekintett vissza életére:

„... ha nem is oroszlan-, de mondjuk egérnyi részem van abban, hogy a magyar világ olyanná alakult, amilyen. Számomra egyre szerethetőbbé.” Az önironikus szerénységet sugárzó, ám tartalmában nagyon fontos mondatpárhoz hadd fűzzem – itt és most – hozzá,

hogy azért abban is sok igazság van, amit egyik tisztelője mondott: az ő eltávoztával biztos, hogy immár „*egy félistennel kevesebb jár a földön.*”

Igen, egyet tudunk érteni akár ezzel a túlzónak tűnő fogalmazással is: hiszen ő végtelenül erős, bátor, eredeti, szuverén, szinte emberfeletti módon széles látókörű, sokoldalúan művelt művész volt – ahogy mondani szokás, minden, amihez ő ért, amit ő megérintett, színarannyá változott. Ezek után – talán elfogadják tőlem, hogy zenészként így érzem – egészen különleges megtiszteltetés volt számomra, amikor egy jó néhány hónappal ezelőtti beszélgetésünk során bevallotta nekem: voltaképpen mindig is muzsikos, sőt, ha lehet, karmester szeretett volna lenni, mivel művészként világeletében annyira izgatta az a természetfeletti hatás, amelyet a zene varázsa az emberekre – olykor – gyakorolni képes. Akkor tisztelettel elfogadva és megköszönve szavait, azokon később magamban hosszan elgondolkoztam. Idővel rájöttem, hogy azt szerettem volna válaszolni neki – és máig fáj, hogy akkor nem jutott eszembe ez az ideillő válasz! – hogy: igen, mi, zenészek nagyon köszönjük a bókot – pedig mi, a magunk módján világeletünkben Jankovics Marcellek szerettünk volna lenni...

Talán megbocsátják nekem, hogy a szinte felfoghatatlanul gazdag életműből csak az utolsó évek két nagy vállalkozását emelem ki. A trianoni békediktátum 100. évfordulójához kapcsolódva előbb Székesfehérváron, majd a Pesti Vigadóban láthatta a közönség a magyar történelemnek Mohácstól Trianonig vezető eseményeit, illetve azoknak a jelenre gyakorolt hatását feldolgozó rajzait. A könyv formában is megjelent anyag hol drámaian, hol humorral, vagy erős szatírával tárja elénk történelmünk egy-egy sorsfordító, vagy mellékesnek vélt pillanatát: azokat a pillanatok, melyek Szerinte Trianon gyalázatához vezettek. De ne feledjük, Tőle azt is megtanulhatjuk, hogy az elszakított országrészeket „*tőlünk nem tudják elszakítani*”.

Az utóbbi években nagyszabású munka, Arany János *Toldijának* rajzfilmes feldolgozása foglalkoztatta. Számára mindig is az igényes művészi alkotás volt az elsődleges: különösen sok örömét lelte a fiatal művészekkel való együtt-gondolkodásban és közös munkában. Ha majd megtekintjük a művet, az isteni erővel és elszántsággal megáldott fiatalember (egy „szuperhős”, ahogy Ő fogalmazott) sorsában ott láthatjuk Jankovics Marcellét is. S bár „*Hajt az idő, nem vár...*” – ahogyan Arany mondja a *Toldi estéjében*, Elnök úr életműve velünk marad: sőt, meggyőződésem, hogy idővel egyre fényesebb lesz.

A mai nap nemcsak a búcsúé, hanem a háláé is. Tisztelettel javaslom, köszönjük meg szívünkben a Jóistennek, hogy ő itt volt, a miénk volt; ismerhettük őt és gazdagodhattunk hatalmas tudása, tehetsége, alkotásai és rendíthetetlen szelleme által. A Magyar Művészeti Akadémia természetesen tovább viszi az örökséget, amelyet sok nagyszerű akadémikus után most már Jankovics Marcell is ránk bízott. Újabb olyan gigász költözött el világunkból, akinek géniuszához felérni, ahhoz mérten cselekedni hatalmas kihívás – de ígérjük, minden erőnkkel azon leszünk, hogy ezt méltóképp tegyük.

Tudjuk és tapasztaljuk, nem élünk könnyű időket: tegnap, ugyanitt vettünk végső búcsút egy másik művész-óriásunktól, Balassa Sándortól; és holnap lesz éppen egy éve, hogy Fekete György Elnök úr búcsúztatásán is találkoztunk egymással. Akkor, egy évvel ezelőtt – vigasztalásképpen – „égi akadémiánkat” említettem, melynek valóságára Fekete György oly sokszor utalt a Kecse utca ihletett, csillagos égboltja alatt. Immár két Elnökünk is csatlakozott Makovecz Imréhez és „égi akadémiánkat” alkotó, innen eltávozott társainkhoz. Hadd tegyem hozzá, hogy őket valamelyest ismerve egészen biztosak lehetünk benne, hogy – szenvedélyes vitákat sem nélkülöző – eszmecseréiket ott tovább, az eddig megszokott hevülettel folytatják. Továbbra is miérettünk – de immár nem „tükör által, homályosan”, hanem megvilágosult tudás, ám változatlan erkölcs, jó szándék és szeretet birtokában. A Szentírás *Bölcsesség könyve* úgy érzem, mindannyiunkhoz szól:

Az igazak azonban örökké élnek, és az Úrban van a jutalmuk, és a Magasságbeli viseli gondjukat. Így elnyerik az Úr kezéből a dicsőség országát s a szépség diadalmát, mert jobbával oltalmazza és karjával védelmezi őket.

(Bölcsesség könyve 5:15-16)

Jankovics Marcell, kedves Elnök Úr, Isten Veled!